

Cand.Polit
Christian Jørgensen
Ingemannsvej 12, 2. tv
4180 Sorø

Sommer 2009

Udspil til kronik...

Velfærdsstaten i krise?

Som allerede forudset i den nu nogle år gamle Velfærdskommission vil der fremover i velfærdsstaten være et misforhold mellem offentlige indtægter og udgifter, hvis vel at mærke den nuværende velfærd får lov at fortsætte uændret. Dette misforhold mellem fremtidige udgifter og indtægter skyldes først og fremmest den demografiske udfordring, der bliver flere ældre fremover, og vi lever længere. Samtidig bliver der færre erhvervsaktive og dermed et svigtende finansieringsgrundlag. For at rette op på dette angivelige misforhold er det dermed nødvendigt i tide at træffe nogle valg, måske vi må prioritere velfærden anderledes, eller vi må justere på nogle af de bagvedliggende faktorer. I denne sammenhæng er det ofte blevet fremhævet at øge beskæftigelsen og dermed det bagvedliggende finansieringsgrundlag, ligesom man kunne forestille sig offentlige besparelser, man kunne indføre øget brugerbetaling, eller det kunne blive nødvendigt at hæve skatterne. Dermed vil en vigtig diskussion både nu og i fremtiden være med hensyn til at skulle prioritere inden for et givent budget og under dette skatteloft...

Den farbare vej for velfærdsstaten og ifølge alle gängse prognoser har i mange år været øget beskæftigelse, og i både Danmark og i andre lande med lignende problemer har man også eksperimenteret

med at sænke skatterne, så det bedre kan betale sig at arbejde, ligesom man mange steder har hævet eller har overvejet at hæve tilbagetrækningsalderen for dermed at øge eller fastholde et større aktivt arbejdsudbud. Med et ønske om således helst at kunne øge arbejdsudbudet må man se kritisk på den aktuelt negative udvikling i arbejdsløshed og beskæftigelse. Den umiddelbare diskussion peger i retning af, at velfærdsstaten dermed ikke længere er på holdbar eller bæredygtig kurs...

Velfærdsstaten har historisk udviklet sig fra velfærd for de få til velfærd for de mange, og i Danmark er velfærd i vore dage noget, vi tager for givet. Udviklingen er sket fra de første fattiglove i slutningen af 1800 tallet, over en social drejning i 1930'erne til en eksplosiv stigning i overførselsindkomsterne i nyere tid, i øvrigt med fokus på det bekymrende ved denne udvikling, og om denne udvikling skulle fortsætte i de kommende år...

Det har ofte været hævdet, at velfærdsstaten er i krise, herunder fokus på en af mange opfattet for dyr og ineffektiv stor offentlig sektor. Den meget omtalte finansielle krise rammer ikke velfærdsstaten så hårdt, som man skulle tro, hvilket hænger sammen med den måde, vi har indrettet velfærdsstaten på, herunder fokus på det såkaldte markedsfejlsaspekt og en omfattende offentlig regulering af det frie marked. Den aktuelle debat om finanskrisen sætter dermed fornyet fokus på en traditionel debat om relationerne mellem stat og marked. Andre rent økonomiske funktioner ved velfærdsstaten er at imødegå økonomisk usikkerhed, samt at være med til at udjævne indkomsterne, både mellem personer og over livsforløbet...

Velfærdsstaten og dens kriser har været diskuteret næsten lige så længe, velfærdsstaten har eksisteret, men kriser til trods har velfærdsstaten faktisk vist sig ret robust og har i de forløbne 50 år overlevet både olie-kriser, Irak-krig og skiftende regeringer. Alting tyder på, at velfærdsstaten sine mangler til trods har en forholdsvis stor opbakning i befolkningen og i det politiske liv i øvrigt..

En diskussion af velfærdsstaten i krise må også vejes op imod de områder, hvor velfærdsstaten f.eks. socialpolitisk har været en succes, sundhed og uddannelse er sikret af det offentlige, regulær fattigdom er bekæmpet, og der er sikret en rimelig grad af omfordeling i samfundet, set ud fra en målsætning om lighed, som anses for rimelig af de fleste..

Der er dog i velfærdsstaten en række sociale ubalancer, som kan siges måske i vore dage at være med til at kendetegne selve velfærdsstaten, men som ikke desto mindre har sat sig fast i en kronisk og uhensigtsmæssig tilstand..

Der er således fortsat en påfaldende stor del af den danske befolkning, der er klart marginaliseret, står uden for arbejdsmarkedet og lever af passiv offentlig forsørgelse, heraf en relativt stor del indvandrere.

En anden forekommende social ubalance er angående kvinder på arbejdsmarkedet og begrebet ligestilling. Jeg vil således mene det problematisk, at kvinder fortsat vælger erhverv mere snævert end mænd. Det mest synlige ved begrebet ligestilling er dermed herfra en opfattelse af, at man har et

forekommende stort proletariat af kvinder på arbejdsmarkedet, begrebet ligestilling kan på dette grundlag synes som noget relativt.

For at sikre fremtidens velfærd og velstand har regeringen for nogle år siden indgået et velfærdsforlig, hvor man tager højde for f.eks. flere på arbejdsmarkedet og senere tilbagetrækning, men jo altså så absolut med den aktuelt stigende arbejdsløshed og længere levetid som alvorlige og bristende forudsætninger. Som omtalt er velfærdsstaten dermed ikke aktuelt og nødvendigvis på bæredygtig eller holdbar kurs...

Jeg vil derfor mene det nødvendigt med en diskussion af økonomisk-politiske alternativer til den aktuelle udvikling. Et sådant alternativ kunne med fordel være reformer af typen mødreløn, tidligere diskuteret i Frankrig og for nogle år siden indført i en tysk variant (Eltern Geld), som for mig at se løser en række aktuelle problemer og derfor anbefales. Udover at kunne være med til at reducere arbejdsløsheden blandt kvinder, så vil der med reformen mødreløn være incitamentet til højere fødselstal og måske dermed også et mere langsigtet værn mod den demografiske udfordring. Reformen mødreløn vil også være et måske tiltrængt alternativ eller tilbud til de mange familier, der oplever problemer med at kunne forene arbejdslivet med familielivet.

Det er allerede omtalt, at velfærdsstaten knapt er på holdbar eller bæredygtig kurs, som følge alene af den demografiske udfordring og den stigende arbejdsløshed som en bristende forudsætning. For mig at se vil det derfor være nødvendigt igen at revidere prognoserne, herunder med særlig fokus på

tilbagetrækningsalderen og især efterlønnen, der er særligt problematisk, idet den for det første er meget benyttet men samtidig dyr for samfundet. Arbejdsløsheden er et problem, som man må tage alvorligt. De seneste år med påfaldende lav ledighed har dog vist, at tilnærmelsesvist fuld beskæftigelse er muligt, noget man ikke havde forestillet sig for bare nogle år siden...

En yderligere udfordring for velfærdsstaten vil i de kommende år være fortsat at begrænse adgangen til passiv offentlig forsørgelse. Et særligt problem er psykisk sygdom, der ofte medfører pension, men hvor det herfra anbefales at skærpe den rent sociale indsats, der ofte mangler, men som vil være absolut gavnlige, både for samfundet og for den enkelte borger og patient...

Som følge af stigende efterspørgsel efter offentlig service og velfærd kan man diskutere, om velfærdsstaten fortsat vil være levedygtig på det længere sigt. Alting tyder dog på, at også fremtidens velfærdsstat er levedygtig, så længe folk fortsat er indstillet på at betale deres skat med glæde, trods store, synlige og måske stigende offentlige udgifter til fremtidens velfærd. Det er dog fortsat vigtigt at holde sig for øje, at den enkelte borger ikke er nogen uudtømmelig kilde og at velfærdsstaten dermed på langt sigt har et finansieringsproblem med grænser for fortsat vækst eller ekspansion til følge. Det er således for mig at se et åbent spørgsmål om kapaciteten i samfundet er ved at være fuldt udnyttet...